

Jezuiieten

온 몸이
멍투성이,
상처투성이!
경찰은
폭력고착을
중단하라!

가져
오 오 에서
시작되는
평화의
바람

양심선언! 결코
어렵지 않습니다!
평화와 환경,
국민을 지키려는
경찰여러분의
양심을 믿습니다!
불의에 당당히
맞서 주세요!

제주의 자연을
비록 어서부터
가장다면
자유의지로

REVOLUTION

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de Vlaamse en de Nederlandse provincies van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt vier maal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Amaliestraat 13, 2514 JC Den Haag.
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen:
vzw Lessiusvereniging,
Koninginnelaan 141
1030 Brussel
IBAN: BE75 4352 0592 8151
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:

Wiggert Molenaar SJ, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ
en Carola Lexmond-Kiepe

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Amaliestraat 13
2514 JC Den Haag
c.lexmond@prov.jezuieten.org
tel. 070 364 2922

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Kortewinkel 10
8000 Brugge
walter.fabri@jesuits.net
tel. 050 47 00 26

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
c.lexmond@prov.jezuieten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Koninginnelaan 141
B - 1030 Brussel

ISSN 0167-2967

Foto voorkant:

Zie pag. 7 (wereldwijd kort)

VOORWOORD

Hugo Carmeliet woont reeds vijftig jaar in Anderlecht. Een reden om deze voormalige priesterarbeider IN DE KIJKER te plaatsen.

We leven mee met de verdediging van een waardevol natuurgebied in Korea. We horen een bericht over het gevangenisleven in Brugge en luisteren naar de Stanislaslezing van Frans Kurris. BOEKEN komen ruim aan bod. Verder kan u de vertrouwde rubrieken terugvinden. Artikels als fris lentegroen.

INHOUDSOPGAVE**ACTUALITEITEN**

- Tralies uit de weg – *Leo de Weerdt SJ* 3
Stanislaslezing 2015 - Boekpresentatie 'Inigo' 5

QUICK SCAN

- Paul Schackmann 6

WERELDWIJD KORT

- Bij het verdedigen van een eiland – *Dohyan Park SJ* 7

WERELDWIJD

- Twee Nederlandse jezuïeten in de provincie Zuid-België en Luxemburg
– *Wiggert Molenaar SJ* 8

KORTE BERICHTEN

- 11

IN DE KIJKER

- Ex priester-arbeider Hugo Carmeliet SJ – *Rudi Carmeliet, Walter Fabri SJ* 16

BOEKENNIUWS

- 20

IN MEMORIAM

- Pater Christian De Brouwer, Broeder Joseph De Bock, Pater Jef Boel,
Pater Jan Daeleman, Pater Louis Sterkens, Broeder Marcel Van Akoleijen,
Pater Klaas Appel, ... 21

JEZUIET IN OPLEIDING

- Jos Moons SJ* 26

ACTIVITEITEN

- 27

In 2001 startte vanuit de Diocesane en Interdiocesane Diensten voor Gezinspastoraal, in samenwerking met de RK-aalmoezeniersdienst van de Brugse gevangenis, bij wijze van experiment het project 'Tralies uit de weg' in het penitentiair complex te Brugge. Leo De Weerdt SJ, was vanaf het ontstaan betrokken bij dit project en gedurende een aantal jaren ook de coördinator ervan. Sinds december 2014 namen Stijn Hantson en Bart Lefever, beiden diakens van het bisdom Brugge, deze opdracht over. Met het dubbel project Tralies uit de weg / Thuisfront zijn ze nu in Brugge genomineerd voor de eerste Aanmoedigingsprijs van het Huub Oosterhuis Fonds (editie 2014).

Gelovige mannen en vrouwen uit parochies van het bisdom Brugge enerzijds en gedetineerden uit de West-Vlaamse gevangenis anderzijds die "tochtgenoot" willen zijn voor elkaar... en misschien ook "bondgenoot" willen worden. Dit lijkt misschien een utopie?! Hoe kan er ooit een diepmenselijke ontmoeting plaatsvinden tussen een rechtschapen christen én iemand die wegens het plegen van strafbare feiten in de gevangenis terecht komt? Is het water niet veel te diep om deze twee werelden met elkaar op een zinvolle wijze in contact te brengen...?

Het is de bedoeling dat gelovigen uit de parochies met gedetineerden in gesprek treden rond diepmenselijke thema's (ouder en partner zijn, schuld, angst, verantwoordelijkheid, respect, vrijheid ...). De leiding, verantwoordelijkheid en concrete uitwerking van het project zijn in handen van een stuurgroep in overleg met de gevangenispastores. Het project is ter ondersteuning van het pastoraal werk van de rk-gevangenis-aalmoezeniers.

Algemene doelstelling

Het uitgangspunt van het project is dat de gemeenschap van Christus niet ophoudt bij de muren van de gevangenis. Het project wil werken aan de wederzijdse verbondenheid tussen de christelijke gemeenschap buiten de muren en die binnen de muren. De gelovige kan een bruggenbouwer zijn waardoor gevangenis en samenleving meer op elkaar betrokken geraken... en de kloof tussen beide misschien wat smaller wordt.

Daarnaast wil het project ruimte creëren opdat vrijwilligers van "buiten" én gedetineerden samen kunnen werken rond zingeving en kwaliteit van leven, en dit vanuit een christelijke inspiratie. We staan in de gesprekken stil bij existentiële vragen die het bestaan van een mens diepgaand raken. Bovendien willen we de gekwetste mens nabij zijn. Omzien naar en zorg dragen voor een in onze samenleving gemarginaliseerde doelgroep, wordt in dit project concreet ingevuld.

We geloven dat we als kerkgemeenschap – in betrokkenheid op het gevangenisgebeuren – dieper verstaan wat het hart van het evangelie is... wat onze zending als christen mens inhoudt.

Werkwijze

Een aantal vrijwilligers van buiten (5) en een aantal gedetineerden (5-7) vormen samen onder leiding van een gespreksleider, en in aanwezigheid van een aalmoezenier, één gespreksgroep. Zowel de vrijwilligers als de gedetineerden ontmoeten er elkaar op de eerste plaats als "medemens". De gelijkwaardigheid van mensen is het leidende principe van onze bijeenkomsten.

Elke gespreksgroep omvat een cyclus van zes bijeenkomsten van telkens twee uur. Deze vinden om de week of om de twee weken plaats in een afzonderlijke ruimte binnen de gevangenis, doch buiten

het rechtstreeks oog van het bewakingspersoneel. Het gaat telkens om diepmenselijke thema's die de brug slaan tussen "buiten" en "binnen", en die zowel gedetineerden als vrijwilligers aanbelangen, maar waar dikwijls een andere invulling aan gegeven wordt, afhankelijk van de context waarbinnen mensen leven. Elk gespreksthema wordt begeleid met concreet werkmateriaal (foto's, luisterlied, teksten, kunstwerk, etc...).

Zinvolheid van het project: voor de gedetineerden

De gedetineerden die aan een gespreksgroep deelnemen zijn verrast in de vrijwilligers een niet repressief gelaat van de samenleving te zien. Voor veel gedetineerden is het een openbaring dat er mensen van "buiten" bereid zijn naar hen te luisteren, met hen te praten, en hen te bemoedigen. Ze zijn verrast niet veroordeeld te worden.

Gedetineerden vertellen vaak dingen die ze anders nooit kwijt kunnen, tenzij in een persoonlijk contact met de aalmoezenier. Ze hebben de vrijwilligers leren zien als mensen die er niet komen namens het "systeem" of vanuit een bepaalde beroepsrol. Gedetineerden en vrijwilligers zitten er in de eerste plaats als mens tegenover elkaar.

De gespreksgroep wordt ervaren als een "vrijplaats" waar men mag zijn zoals men zich voelt. Emoties zoals pijn, verdriet, woede, wrok kunnen worden geuit zonder zich sterk te moeten houden voor de omgeving en zonder schrik voor misbruik van informatie..

Voor de vrijwilligers

De vrijwilligers krijgen de kans om kennis te maken met een ongekende wereld waar tegen veel vooroordelen bestaan. Zij krijgen vooral de mogelijkheid om genuanceerd te kijken naar mensen die in de gevangenis verblijven. Vrijwilligers ontmoeten vlug de mens achter de dader.

Tijdens de bijeenkomsten ervaren vrijwilligers dat de levens van gedetineerden vaak heel complex zijn. Velen ervaren dat ze het er waarschijnlijk niet beter zouden hebben afgebracht, hadden ze dezelfde levensomstandigheden gekend. Het wordt hen duidelijk dat de samenleving niet zomaar bestaat uit ofwel "goede" ofwel "kwade" mensen.

Vrijwilligers hebben voor de kerkgemeenschap

een "prophetische" waarde. Op de plaatsen waar zij komen, kunnen zij tegen de gangbare opvattingen in als waarachtige getuigen optreden.

Waar moeten we beginnen als we vandaag iets aan het gevangeniswezen willen doen?

"Voor mij is de ommekeer van het gevangeniswezen een kwestie van een ommekeer in de maatschappij. Op dit ogenblik denk ik niet dat we de tendens kunnen stoppen zolang de maatschappij niet van koers verandert. Verenigingen, organisaties, drukingsgroepen en vakbonden zouden het gevangenisstelsel systematisch in hun werk moeten meenemen. Denk niet dat de wereld van de gevangenis een geïsoleerde wereld is. Het is, in tegendeel, de kern van waar we in feite mee bezig zijn..." (uit MO* - mondiaal nieuws - 6 juli 2013, Luc Vervaet). Onze Belgische gevangenis functioneren inderdaad niet goed. Het contact tussen "binnen" en "buiten" zit scheef, het heersend maatschappelijk beeld over schuld en vergeving strookt niet met onze visie op gerechtigheid zoals we die kennen uit de Joods-Christelijke traditie. Mensen van binnen hebben het gevoel afgeschreven te zijn. Dat niemand zich voor hen en hun toekomst interesseert. Tralies uit de weg wil, door internen en externen samen te brengen, vooroordelen doorbreken en zorgen voor meer begrip.

Leo De Weerd SJ

Tralies uit de weg:
<http://www.traliesuitdeweg.be>
 Getuigenis vrijwilligster Marijke Deconinck TVZorg:
<http://www.tvzorg.be/v/aan-de-tralies/>

Stanislaslezing 2015 Boekpresentatie 'Inigo'

Op Stanislasdag, donderdag 13 november jl. vond in de Stanislaskapel te Delft de presentatie plaats van het boek "Inigo" met als ondertitel "Van Inigo naar Ignatius van Loyola, korte geschiedenis van zijn bekering" (Bernemedia, Berde-Heeswijk 2014). Het is de Nederlandse vertaling door Frans Kurris SJ van het door François Sureau geschreven en inmiddels bekend geworden boek "Inigo, un portrait" (Gallimard, Paris 2010).

Voor ongeveer 75 toehoorders vertelde Frans Kurris over de aanleiding bij Sureau tot het schrijven van zijn boek en over de inhoud ervan. François Sureau, katholiek advocaat en schrijver, had aanvankelijk een aversie jegens de jezuïeten en de Barok, maar vroeg zich af wat zoveel bekend geworden mensen als Athanasius Kirchner en Teilhard de Chardin ertoe bewogen had om jezuïet te worden. Wie was die Ignatius die op een eenvoudig kamertje in Rome leiding gaf aan een beweging die zoveel beroemde mensen heeft voortgebracht?

Sureau begon zich in Ignatius in te leven vanaf de slag bij Pamplona, toen deze bij een medesoldaat zijn zonden beleed. Zijn enige bron is "Het verhaal van de pelgrim", Ignatius' autobiografie. Het boek bevat geen historisch relaas, maar de schrijver verrijkt de historische gegevens met zijn eigen inleving en brengt daarmee de persoon van Ignatius dichter en meer invoelbaar bij de lezer.

Uiteindelijk zet Sureau een persoon neer die na zijn bekering qua karakter en persoonlijke eigenschappen niet veranderd is, maar wel een compleet nieuwe richting inslaat. Bekering betekent dus niet dat je een

Annemarie den Blanken met present-exemplaar

ander mens wordt, maar dat je – met wie je bent – je leven een andere koers geeft.

Ignatius ontving in de tijd van beproeving in Manresa aan de rivier de Cardoner een ongekend licht. Sureau zegt daarover: "Hij had niet meer de indruk te bidden, maar van gebeden te worden, want het gebed stroomde vanuit een plek in hemzelf, een plek die hij niet kende, die hij alleen nooit zou hebben ontdekt, maar die hem oneindig vertrouwd was." (o.c. blz. 135). Uiteindelijk gaat het er dus om dat je God zelf in je laat leven, bidden en werken, aldus pater Kurris.

Op het eind van het boek komt Sureau terug op een aantal bekend geworden Franssprekende jezuïeten. Pater Kurris maakte echter een link naar twee Nederlandse jezuïeten uit onze tijd, die beide in het Nabije Oosten onder de armen werkten en voor hun ideaal hun leven hebben gegeven: de Delvenaar Nikolaas Kluiters, op 14 maart 1985 vermoord in Libanon en de Hagenaar Frans van der Lugt, op 7 april 2014 vermoord in Syrië.

Na de lezing werden de eerste exemplaren van het Nederlandstalige boek door de Norbertijn pater Joost Jansen O.Praem. namens de uitgeverij van Berne-Heeswijk overhandigd aan pater Frans Kurris zelf, aan pater provinciaal Johan Verschuere SJ en aan Mw. Drs. Annemarie den Blanken, ziekenhuispastor en voorzitter van het Stanislasteam.

Vervolgens werd door pater Dries van den Akker en pater Provinciaal een zijkapelletje ingezegend, dat speciaal is ingericht ter nagedachtenis aan beide genoemde Nederlandse martelaren. De aanwezigen ontvingen hun beider bidprentje en konden het kapelletje bezichtigen en het boek Inigo kopen. Tenslotte kregen de deelnemers een nieuwe bewerking mee van een klein boekje over het leven van Stanislas, geschreven door Robin Voorn, docent levensbeschouwing aan het Stanislascollege en Dries van den Akker SJ.

Bert ten Berge SJ

Paul Schackmann (73) is de vermogensbeheerder op het economaat van de Nederlandse jezuïeten in Den Haag.

Hoe heb je de jezuïeten leren kennen?

Ik solliciteerde op een advertentie in de katholieke krant *Het Binnenhof*. Een anonieme stichting zocht een administrateur voor het vermogensbeheer. Brieven onder nummer. Het sollicitatiegesprek vond plaats op zaterdagavond. Ongebruikelijk, apart en ook wel spannend. Pater Clemens Brenninkmeijer, adjunct-econoom, ontving me. Dat was de eerste jezuïet in mijn leven. In de bijna 50 jaar dat ik nu voor de Jezuïeten werk heb ik er heel veel leren kennen.

Wat trekt je aan in de ignatiaanse spiritualiteit?

Daar heb ik me eerlijk gezegd nooit zo in verdiept.

Wanneer noem je iemand een vriend?

Als je elkaar blindelings kan vertrouwen zonder het altijd met elkaar eens te hoeven zijn.

Wat valt je tegen in jezelf?

Ik ben soms wat te zakelijk. Sta er niet altijd bij stil dat andere mensen belang hechten aan verjaardagen en jubilea, terwijl ik dat zelf niet zo belangrijk vind.

Hou je van kunst, muziek?

Jawel. Jeanne en ik gaan graag naar musea en concerten. Eigenlijk te weinig want er is die drukke agenda. Ik werk nog altijd en ik heb kleinkinderen, kinderen en familie, voor wie ik allerlei financiële zaken behartig. Lezen doe ik wel geregeld, praktisch dagelijks. Dat kan gemakkelijker in een verloren uurtje. En dan lees ik van alles; literatuur, fictie en non-fictie. Geschiedenis boeit me, maar ik lees net zo goed detectives en fantasy

Wie is je meest bewonderde persoon?

Ik twijfel tussen de Dalai Lama en Nelson Mandela. Mensen die een leven lang een rechtvaardige strijd strenden. Mandela heeft uiteindelijk meer bereikt: Zuid Afrika is zonder burgeroorlog genormaliseerd. De Dalai Lama heeft Tibet niet vrij gekregen.

Wat is jouw idee van een gelukkig leven?

In vrede leven met je omgeving en die omgeving wat gelukkiger maken. Mijn invloed reikt niet veel verder dan de mensen om mij heen.

Van welke historisch belangrijke gebeurtenis was je getuige?

Als peuter zag ik vlak voor de bevrijding in 1945 de vliegtuigen met voedsel-droppings overkomen. Ik was bang voor die laag vliegende Britse vliegtuigen maar de grote mensen keken er opgetogen naar. Dan is er de Cubacrisis in 1962, die ik beleefde terwijl ik als militair op de boot zat naar Nieuw Guinea. Er dreigde een atoomoorlog uit te breken.

Wie is Ignatius in je leven?

Ignatius is de stichter van de Orde, waar ik nu bijna 50 jaar voor heb gewerkt en dat altijd met veel genoegen. Afgezien van het feit dat het altijd een bijzonder prettige werkomgeving was, had ik ook altijd het gevoel dat je door je werk toch ook meewerkte aan de doelstellingen die Ignatius voor ogen had. Financiën zijn niet het einddoel doch slechts een middel hierbij.

Heb je een levensmotto?

Eigenlijk niet. Nou ja, ik ben een ras-optimist. Ik ben zelden somber.

Bij het verdedigen van een eiland

Vanuit de gevangenis van Jeju, een eiland in Zuid-Korea, schrijft de jezuïet-broeder Dohyun Park over de actie om het eiland te verdedigen tegen de komst van een marinebasis. Ondertussen is hij terug op vrije voeten en zet hij zijn werk voort.

'Ik zit nu al zes maanden in de gevangenis van Jeju. Ik ben gearresteerd door de Koreaanse kustwacht tijdens een verdedigingsactie van het eiland samen met andere activisten. Laat me in dit korte artikel iets vertellen over de situatie rond de vlootbasis in het dorp Gangjeong en wat de jezuïeten doen om dit kostbare milieu mee te beschermen.

Protest van priesters en religieuzen. FOTO: YEARBOOK OF THE SOCIETY OF JESUS 2015, P.34

Als antwoord op de vraag: 'Waarover ben je fier als je aan je vaderland denkt?', gaf een bekende Koreaanse componist het volgende antwoord: 'de blauwe lucht in de herfst, het heerlijk zuivere drinkwater over heel het land en de zachte huid van de vrouwen'. Nu is de hemel in Seoul meestal grijs en donker; de meeste mensen betalen voor een fles drinkwater of kopen waterzuivering. De cultuur gaat snel achteruit. Het BNP groeide, maar de kloof tussen arm en rijk vergrootte. Zo staat Korea mee aan de top van landen met de meeste zelfdodingen. Jeju is het meest zuidelijke eiland van Zuid-Korea. Het is een vulkanisch eiland met een bevolking van rond de 600.000. Gangjeong zelf ligt op de meest zuidelijke punt ervan. De naam heeft te maken met twee Koreaanse letters die water betekenen. Gang-

jeon is bekend voor zijn helder zuiver water. Gangjeon is de drinkwaterbron voor de zuidelijke helft van het eiland Jeju. Jeju Eiland is als Wereldnatuurpark erkend door de UNESCO wegens zijn Wereld Natuur Erfgoed. Bekend is het om zijn koraalriffen. De wateren rond het eiland Beom zijn erkend door de UNESCO als Maritiem park. Het is juist in deze plek dat een grote marinebasis is gepland. Mag dit nu juist de biotoop zijn van bedreigde diersoorten als de *flessenneus dolfin*, de *roodpoot krab*, en de *zoetwatergarnaal* van Jeju. De liefde voor de schoonheid van Gods schepping kan je hier opdoen.

In september 2011 plaatste de marine een hoge afsluiting met prikkeldraad rond Gureombi nadat de politie met een duizendtal, de dorpsbewoners en de vredesactivisten hardhandig van de rots had weggejaagd. Dit heeft de spanning tussen de marine en de dorpingen opgedreven. Rond die tijd zijn enkele jezuïeten de dorpingen komen opzoeken,

samen met enkele diocesane priesters van Jeju. 'We zagen wat Gangjeong te lijden had.'

Het project van de marinebasis dateert van 2007. Een in de haast bijeengeroepen groep van 87 dorpsbewoners, verblind door grote beloftes van economische vooruitgang, had met het project ingestemd bij handgeklap. Hiertegen

was een volgende samenkomst bijeengeroepen waarbij 725 van de 1000 inwoners aan deelnamen en 94% van hen tegen de plannen stemden. Sindsdien, nu al zeven jaar, hebben dorpsbewoners en vredesactivisten tegen de plannen van de marine geijverd. Sinds 2007 zijn er al 663 aanhoudingen verricht en 38 mensen, waaronder drie jezuïeten, zijn in de gevangenis beland. De woorden van Pedro Walpole SJ, directeur van Asia Forest Network indachtig: 'Geloof, rechtvaardigheid en liefde, de grootste is de liefde, zijn de drijfveren waarmee we deze ecologische problematiek dienen te benaderen.'

Dohyan Park SJ

in Yearbook of the society of Jesus 2015 p.32-34

lichte inkorting en vertaling: Walter Fabri SJ

Twee Nederlandse jezuïeten in de provincie Zuid-België en Luxemburg

Jezuïeten zijn in de eerste plaats lid van de wereldwijde Sociëteit van Jezus en horen in tweede instantie bij een "provincie". In de praktijk, echter, valt het land van geboorte en de provincie waar zij lid van zijn bijna altijd samen – maar niet altijd. In het volgende dubbelinterview maken we kennis met twee Nederlandse jezuïeten "in den vreemde": pater Tommy Scholtes (1953) werkt in Wallonië en pater Dirk Leenman (1956) sinds kort in de Dominicaanse Republiek.

Tommy Scholtes
persvoorlichter
van de Belgische
bisschoppen-
parochianen

Dirk Leenman

Dirk Leenman met jonge parochianen

Hoe kwam u in Wallonië en hoe verliepen de eerste contacten met de jezuïetenorde?

Tommy Scholtes (TS) antwoordt hierop: Mijn ouders verhuisden naar België in 1960 en gingen in Namen wonen. Ik was toen 7 jaar oud. Daarvoor woonden we in De Bilt, bij Utrecht. Maar de familie komt uit het Westland. Ik ben in 1979 ingetreden in het Waalse noviciaat in Wépion, de plaats waar ik in 1962 pater Ruud Kurris1 ontmoet had, die toen op tertiaat was in Wépion.

Voor Dirk Leenman (DL) verliep het als volgt: Ik ben in 1993 uit Nederland vertrokken. Omdat ik een priesterroeping voelde, stelde men mij voor om een soort van propedeutisch jaar in Namen te doen. (...) De Belgische jezuïeten hadden in die tijd in Namen een kleine Filosofieschool – l'Ecole de Philosophie St Jean Berchmans. Daar begon ik met enkele mede-seminaristen, voor het merendeel Fransen, de priesteropleiding. Dat was mijn eerste intensieve contact met de Sociëteit van Jezus. Dat contact heeft vijf volle jaren geduurd, twee jaar filosofie in Namen en drie jaar theologie in Brussel aan het Institut d'Etudes Théologiques (IET). Het

was voor mij één van de gelukkigste periodes in mijn leven. Achteraf zeg ik dat het niet alleen een studietijd was maar dat ik in die vijf jaar, zonder het te beseffen, doordrenkt ben met de ignatiaanse spiritualiteit. In september 1999 kon ik het noviciaat beginnen in Lyon.

Tommy Scholtes ziekenhuispastor

In welke gebieden heeft u als jezuïet zoal gewerkt?

DL: De belangrijkste geestelijke verandering is voor mij geweest dat ik me bewust ben geworden van de liefde voor de armen in de traditie van de Kerk. Ik begon in te zien hoe die liefde gestalte krijgt in de Sociëteit van Jezus: geloof en inzet voor gerechtigheid zijn onafscheidelijk. In mijn Belgische tijd heb ik bijvoorbeeld voor de Jesuit Refugee Service (JRS) Belgium gewerkt. Na mijn priesterwijding ben ik in de parochiepastoraal terecht gekomen in La Louvière, Henegouwen, een economisch zwakke regio. In België leeft een deel van de bevolking onder de armoedegrens, vooral in Wallonië. Deze realiteit tekent de pastorale zorg. Sinds mei 2014 woon ik, op mijn verzoek, in Santo Domingo. Mijn voornaamste missie is het lesgeven op ons Filosofisch Instituut. Daarnaast vier ik vaak de Eucharistie – onder andere in onze parochies in Guachupita en Los Guandules (marginale wijken of barrios) -, zoek ik mensen op en geef geestelijke begeleiding en retraites.

TS: Ik heb rechten gestudeerd in Namen en Leuven,

daarna communicatiewetenschappen. Ik ben dan ook altijd met media bezig geweest - bij katholiek persagentschap CIP en Cathobel, ofwel bij katholieke radio RCF. Nu ben ik hoofdzakelijk perschef van de Belgische Bisschoppenconferentie die natuurlijk iemand nodig heeft die perfect tweetalig is. Ik kom dus veel in de media. Maar ik heb ook altijd echt pastoraal werk gehad, in het ziekenhuis ofwel in de gevangenis. Verder ben ik sinds tien jaar parochiepastoor in Wezembeek Oppem, een Vlaamse gemeente naast Brussel, met "faciliteiten" Frans.

Volgt u de jezuïeten en de Kerk in Nederland?

DL: Ik ontvang SJ-Berichten, het maandelijks informatieblad van de Nederlandse en Vlaamse Jezuïeten. Wat de Kerk in Nederland betreft, ben ik aangewezen op internet.

TS: Nederland is erg veranderd denk ik. Wij hadden twee tantes in het klooster bij de dienaressen van de H. Geest van Steyl. Nu kom ik niet veel in Nederland, alleen bij feestdagen ofwel een begrafenissen ... maar ik deed wel mijn eerste mis in Poeldijk2!

Schoolfeest in de parochie op Santo Domingo

Contacten zijn er altijd geweest, maar het is nooit veel verder gegaan dan dat.

Hoe zou u de kerk in België omschrijven? Is er sprake van bepaalde ontwikkelingen?

DL: Ik kan alleen spreken vanuit mijn eigen pastorale praktijk. De Kerk in La Louvière heeft een sterk sociaal engagement. Het pastoraal centrum heeft een serie van sociale activiteiten: opvang van daklozen, voedselbank, kookateliers etc. Ieder jaar is er een "Journée de Fraternité" die in het bijzonder de kinderen van de catechese in aanraking brengt met de sociale realiteit in en buiten België. Er is ook ieder jaar een solidariteitsmars met de jeugdbewegingen van La Louvière om ontwikkelingsprojecten te ondersteunen, o.a. in Afrika, Haïti en de Dominicaanse Republiek.

TS: Ik denk dat de Kerk in Wallonië nog tamelijk vitaal is. Veel priesters komen nu wel uit Afrika of Polen; zij spreken Frans of leren dit makkelijk. Maar er bestaat nog een sociologische Kerk, waar de mensen gedoopt zijn en regelmatig iets met de Kerk beleven. Ook in de media komen we toch regelmatig aan het woord en het is niet zeldzaam dat Belgische bisschoppen deelnemen aan allerlei pro-

gramma's op radio en tv. We hebben in België ook grote veranderingen meegemaakt zoals de euthanasiewet, het homohuwelijk en dergelijke. Daar kan de Kerk natuurlijk moeilijk in volgen!

Kun je spreken van een "paus Franciscus effect" in België?

Dirk Leenman: Paus Franciscus heeft zeker een positieve invloed in Wallonië, ook buiten de Katholieke Kerk. Wat aanspreekt is zijn eenvoudige en evangelische levensstijl. De vreugde van het Evangelie, Evangelii Gaudium, is voor hem een realiteit. Hij beleeft wat hij verkondigt. Dat voelen de mensen onmiddellijk.

Tommy Scholtes: De Paus komt heel goed over, over het algemeen. Er is enthousiasme over hem. Sommigen zijn bang dat hij te soepel wordt, maar de meerderheid stemt in met zijn nieuwe visie van eenvoud, de armen nabij zijn en ook meer barmhartigheid tonen aan de mensen die misschien niet helemaal volgens de regels leven. Maar wie doet dat eigenlijk? Hij spreekt makkelijk de mensen aan en geeft aan het geloof weer een nieuwe frisheid! en dat kunnen we best gebruiken!

Samengesteld door Wiggert Molenaar SJ

AMSTERDAM

Xaveriushuis

* In Amsterdam vierden de Lairessestraat en de Singel samen Kerstmis, in grote gezamenlijkheid. Er werd van alles gekokkereld, met Tjeerd als grote chef. * In de aanloop naar Kerstmis organiseerden we een online Adventsretraite, met daarnaast concrete gespreksgroepen voor uitwisseling. We zijn dankbaar dat het nieuwe initiatief zo aangeslagen is, met meer dan 7.000 deelnemers in Nederland en Vlaanderen, katholiek en protestant, jong en oud. We hebben ook zelf de nodige uitwisselingsgroepen begeleid. Nikolaas en Tjeerd hadden een groep in het Ignatiushuis, Gregory in De Lairessestraat, en Jos in Utrecht met theologiestudenten; die waren zo enthousiast dat ze zelfs na Kerstmis nog bij elkaar kwamen * Een andere loot aan de Amsterdamse stam is de Krijtbergacademie. Onder die naam is er een aanbod van bijeenkomsten rond 'ignatiaanse spiritualiteit aan de hand van het leven van Ignatius, en Gregory over God zoeken en vinden in alles. Straks in maart heeft Bart van Emmerik een leesgroep met Ignatius' levensverhaal, en doet Bart Beckers een workshop bidden met de Schrift. Na het einde van het Ignatiushuis oude stijl groeit er dus langzaam iets nieuws, zoals de Adventsretraite, en zoals nu de Krijtbergacademie. Net als in de Kerk, zegt Gregory daarover: het nieuwe is er niet ineens, maar langzaam krijgt het vorm. * Ten slotte, Paul Begheyn vond in het archief een handgeschreven brief van Edward Schillebeeckx over het 'Anliegen' van de theoloog. Wordt misschien wel vervolgd met een publicatie...

ANTWERPEN

Romero

* Volgens een professionele kunstkenner uit ons huis was onze kerstboom nog nooit zo mooi als dit jaar. Afbreken werd een gevoelige klus, 37 gouden en helrode bollen. * Het zal nog niet voor morgen zijn, maar mentaal zijn we klaar om enkele potentiële dakloze confraters uit het Agorahuis in ons midden op te nemen. Het huis daar wordt grondig bekeken. Gewenste informatie alom te horen. Wij wachten rustig af. Meer zorgen maakt zich het personeel van hier en ginder. Terecht. Ondertussen worden er hier kamers vrijgemaakt. * Gastenka-

mers zijn heel aantrekkelijk als persoonlijke bibliotheekruimte. En dus komt de klassieke vraag: wat met al die boeken? Samuel Overloop heeft een hele lading Engelstalige boeken richting Engeland vast. Ook Friedhelm Mennekes uit Frankfurt plukte een ruime oogst Duitstalige boeken. Afnemers zijn altijd welkom. * Br. Alan Harrison, Wimbledon, is zo vriendelijk de Engelse vertaling van de Antwerpse kerkgidsen na te kijken. Hij werd zo gecharmeerd door wat hij las, dat hij graag op onze uitnodiging is ingegaan om hier ter plekke de visu te komen bewonderen wat hij voor anderen in onvervalst autochtoon Engels beschreef. Drie dagen lang werd hij door de Vlaamse vertaler van die boekjes, trouwens een professionele stadsgids, deskundig rondgeleid. Hij was overweldigd en heel voldaan moe. E. H. Rudy Mannaerts, pastoor van Sint-Andries, een heel artistiek en creatief man, verantwoordelijk voor de toeristenpastoraal, is de schrijver van die kerkgidsen. De laatste avond vergastte hij ons in zijn pastorie op een intieme, verfijnde Bourgondische 'dîner aux chandelles'. Het was een merkwaardig, maar heel hartelijk gebaar van dankbaarheid voor het uitstekende werk van Br. Alan en een waardige bekroning van diens verblijf. Over een provinciaalaat in Londen werd niet gesproken.

BOECHOUT

Jezuïetenhuis Xaverius

* Komen en gaan. Onze tien kamers waren volzet toen Theo Fonteyn hier aankwam. Aloys Van Doren vertrok dan naar Heverlee. Nu bewoont Guy Le Grelle de tiende kamer. Theo en Ludo Van den Broek hebben nog een full-time zending, zeven dagen op zeven, buitenshuis. Theo blijft werkzaam in zijn *Café zonder bier* aan de dokken en Ludo begeleidt zijn mensen in de kliniek van Onze-Lieve-Vrouw Middelaars, nu Monica. Charles Verhezen heeft op één jaar tijd twee broers zien heengaan. Nu is ook koningin Fabiola gestorven. Meer dan twintig jaar is Charles, na de dood van koning Boudewijn, elke zaterdag naar het kasteel Stuyvenberg getrokken voor de eucharistieviering en een tafelgesprek. * We hebben weerom Nieuwjaar gevierd met onze medebroeders van Antwerpen. Na de eucharistie waarin onze 'pastoor' Frans Demeyer voorging, was er een gezellig aperitief en daarna een buffet in de cafetaria. We waren met 22. We hadden ook onze

vroegere medebroeder Koen Boey uitgenodigd. Na het overlijden van zijn echtgenote is hij vanuit Nijmegen een service flat komen bewonen hier in Capenberg.

BRUGGE

Inigo

* In de driekoningentaart zat een boon. We kroonden Bart Bosteels tot dagkoning. Wij wachten op zijn initiatief. Waar zal hij ons brengen? * In de kapel der zaligsprekingen werd vooraan een elektronisch scherm opgehangen. De liednummers zijn vlot leesbaar. Nu maar zingen. * Naar de maandelijkse dansbeziging van Peter Van Gool komt een heel trouw publiek. * Onze huisminister Tonny Cornoedus was enkele dagen ziek. Wees gerust Limburgers zijn taai. * Wij mogen waarschijnlijk volgende maand Toon Ploem als nieuwe huisgenoot verwachten. Ja, er was nog een kamer vrij. * Leo De Weerd, samen met een stuwende ploeg medewerkers(-sters) ontving een nominatie voor de *Aanmoedigingsprijs*. Deze prijs wordt uitgeschreven in Amsterdam door het Huub Oosterhuisfonds. Zie bij *Actualiteiten* p 3.

BRUSSEL

Arrupe

* Onze heilige stichter, Magister Ignatius, spoorde al zijn gezellen aan tot veelvuldige onderlinge communicatie. Wijs gezien: hoe meer een overste weet van zijn onderdanen, hoe oordeelkundiger zijn beslissing. Maar Ignatius had in zijn tijd nog geen benul van al die ruimte- en tijdverkortende *tools* en *apps* waar de hippe jezuïet van vandaag vlotjes mee omspringt. Tijdingen van en naar ons zestiende-eeuwse hoofdkwartier in Rome waren soms jarenlang onderweg. Intussen losten veel lokale problemen zich vanzelf op. Op dit moment poppen per milliseconde talloze acute berichten op op al onze 'streelpanelen'^[1] (*touchscreens* in goed Nederlands). Pater Socius, de Hoofdbureaucaat der Lage Landen, zal het geweten hebben van al die heen en weer flitsende info. Wij twijfelen geen ogenblik dat Ignatius hem met begrip en bewondering vanuit den hoge gadeslaat. Als ecologisch alternatief wordt onze trouwe huisduif flink getraind om, met een kokertje aan de poot, naar haar til in Arrupe-Brussel terug te vliegen van steeds verder afgelegen

locaties: Meise, Mechelen, Antwerpen... Rome. Computerhackers krijgen ons niet meer. * Onder tusschen blijven het gastenkwartier, de missieprocur, het provincie-economaat, en bij guur weer ook onze ziekenboeg, de gonzende bijenkorven van weleer. De bedrijvige aanvang van 2015 voorspelt een geanimeerde en dynamische lente in de Arrupe-residentie.

[1] Met dank aan Stef Bos <http://acemag.nl/streelpaneel/>

DELFT

Stanislashuis

* Op 13 november, Stanislasfeest, presenteerde Frans Kurris zijn vertaling van François Sureau's boek over Ignatius. Hij wist er met zo veel vuur over te vertellen dat de meeste van de vijftig bezoekers met een door hem gesigneerd exemplaar naar huis gingen. Aan het slot van die bijeenkomst werd door pater Provinciaal in de kapel het zijkapelletje ingezegend, dat ter herinnering aan Frans van der Lugt en onze stadsgenoot Nico Kluiters is ingericht. * Met degenen die ons huis zorgzaam leefbaar en op orde houden en enkele weldoeners, vierden we een hele woensdagmorgen Sinterklaas. * In de advent kwam musicoloog Jan Christiaens vanuit Drongen onze voorbereiding op Kerstmis verdiepen met adventsmuziek van Bach, Pärt en Messiaen. Prachtige avond. * Eind november had de prostaat van Dries van den Akker toegeslagen. Na een maand sukkelen en hannesen werd hij op oudejaarsdag operatief van het ding verlost. Ging dus als nieuw mens het nieuwe jaar in. Op dit moment bezig aan herstel en revalidatie. In de tussentijd gleed Bert ten Berge met ladder en al anderhalve meter naar beneden. Beide knieën moesten gehecht worden op de Spoedeisende Hulp. Hij loopt weer als vanouds. We hebben dus een tijd achter de rug van -zoals iemand het noemde - 'flagrante fragiliteit'. Alleen Peter de Ruiters is al die tijd rustig overeind gebleven. * In het najaar hielden zo'n veertig medewerkers van

het Stanislascollege, die zich actief bezighouden met identiteit en/of Ignatiaanse Pedagogiek, een bezinningsdag. Een van de inleiders was Reinilde Vos; zij liet de deelnemers kennis maken met de manier waarop zij de *Geestelijke Oefeningen* geeft. Ook de locatiedirecteuren waren aanwezig. * De Rijswijkse beroepsopleiding van het Stanislas haalde de nationale pers, omdat komend schooljaar alle dagen beginnen met één uur sport en beweging. Men hoopt daarmee de bloedsomloop en de actieve deelname aan de lessen te bevorderen. Misschien ook iets voor onze communauteiten?

DRONGEN

Hurtado

* De jezuïeten van de Gentse diaspora hebben tijdens de donkere weken hun communiteitscontacten verder beleefd onder de toegewijde leiding van Toon Suffys met als thuisbasis Drongenplein 26/D, waar André Cnockaert als huisbewaarder functioneert. Op kerstdag tafelden we samen, met Wauthier de Mahieu aan het fornuis. De kalkoen was vervangen door fazant en om het nog genietbaarder te maken kregen we daar een wijntje bij: Mouton-Cadet baron Philippe de Rothschild 1987 (!). De kelder van herkomst verzwijgen we om de nederigheid van de gever niet nodeloos te kwetsen. Voor het dessert werd door de overste gezorgd. Afkomst: één van de meest befaamde banketbakkerijen die de naam Suffys op haar uithangbord heeft staan. Guido Vloemans kon helaas maar bij het aperitief aanwezig zijn. Maar daar werd met champagne geklonken die door René Loyens (en zijn gezinsgroep) was bezorgd. Het was nodig want René kwam ons ook geruststellen: hij heeft de Sociëteit van Jezus niet verlaten hoewel deze hem (per abuis?) uit haar catalogoog heeft geschrappt. Oef! * Het hoogtepunt van de activiteit in het Centrum was in het najaar zonder twijfel de wereldpremière van de Ignatiuscantate. Tot diepe vreugde van alle leden van de staf maar vooral van onze onvolprezen musicoloog Jan Christiaens die alles deskundig in goede banen had geleid. In een overvolle neogotische kapel kwam iedereen diepp onder de indruk van de meditatieve geladenheid die trappist-componist Kris Oelbrandt aan zijn creatie weet te geven. Als hoogtepunt: het *sume & suscipe*, meesterlijk gezongen door een bariton die op de koop toe met zijn

kale schedel iets weg had van Ignatius himself. Wie er iets van te zien en te horen wil krijgen moet naar onze website gaan. * André en Pieter Van Petegem gaven de herfstretraite. Zij mochten eens te meer ondervinden dat de Geestelijke Oefeningen ook hervormden uit Nederland blijven bekoren. Walter Fabri, onze ambulante stafmedewerker die naar Brugge is gaan wonen, werd in zijn eerste weken van nieuw leven sterk op de proef gesteld door een valpartij met zware gevolgen die een schouderoperatie-restauratie nodig maakten. Zijn drang om naar Drongen de stafvergaderingen te komen bijwonen en er begeleidingsgesprekken te houden, was echter niet te stuiten. * De zo goed als verlaten vleugel van Hurtado bleef een warm toevluchttoord voor de GCL vergaderingen van Pieter-Paul Lembrechts en Renate Cauwels; voor een nieuwe groep jongeren die Cecilia Vanneste onder haar vleugels heeft genomen, voor student Bruno uit de Samuëlgroep, en zelfs voor de nieuwe directeur als er treinstaking is op maandag. * De twee jezuïeten aan huis zien elkaar elke morgen na het ontbijt om van gedachten te wisselen, op voorwaarde althans dat Wauthier thuis is en niet naar Brugge, La Pairelle, of één van de andere ontelbare plekken waar men hem met open armen ontvangt en met leed in het hart ziet weggaan. * De laatste maanden van het jaar brachten ook verandering in de staf en in de leiding van het centrum. Er werd pijnlijk afscheid genomen en nieuwe gezichten doken op. In november mochten we Nathalie Salazar verwelkomen die van de gesloten centra van uitgewezen asielzoekers naar een hopelijk meer open centrum in Drongen kwam. Begin december, drie dagen na zijn benoeming, ging Peter Goossens, algemeen en zakelijk directeur, met grote ijver aan de slag. Op de eerste zondag van januari, de zondag van "Voedsel voor onderweg" werd hij door André onthaald met "De vreugde van het Evangelie".

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

* Van een inleefreis naar India, met Ranchi als focus, kwam Wilfried Heyvaert terug met veel herinneringen en een zware verkoudheid. Tijdens zijn afwezigheid zijn Jan Daeleman en Louis Sterkens overleden. Op 20 december volgde nog Marcel Van Akoleijen. Als om deze verliezen goed te maken zijn

Hugo Carmeliet met jonge buurtbewoonster (FOTO MARIEKE COSMOS)

Vijftig jaar reeds woont medebroeder, ex priester-arbeider Hugo Carmeliet, in Kuregem Anderlecht. Een reden om hem op te zoeken en in de kijker te plaatsen.

Als je in de tijd priester-arbeider werd, moest je sociaal voelend zijn? Waar heb je die sociale beweging gevonden?

Ik ben geboren in Sint Niklaas in Tereken om precies te zijn. Tereken was een armoedige buurt. Mijn ouders waren sociaal ingesteld. Mijn moeder had het geërfd van haar moeder. Die bestelde melk met een ezelskar. Ze was zo getroffen door de armoede in die tijd dat ze veel melk gratis weggaf en geen geld meer had om een nieuwe ezel te kopen. Ze stuurde me wekelijks op pad met brood naar de 'apostelhuizekens'. Ook bij de scouts hoorde sociale inzet: helpen bij gehandicapten en bij een jeugdhuis voor weeskinderen, zandzakken vullen bij de overstroming van de Schelde.

Toen ik bij de jezuïeten intrad in 1956 was ik vertrouwd met het sociale en zag mezelf niet onmiddellijk lesgeven in een college.

Je bent priester-arbeider geweest?

In 1965 had ik het geluk te kunnen aansluiten bij twee medebroeders priester-arbeiders. Een van hen was Egied Van Broeckhoven (zie kader). Wij vestigden ons in een arme migrantenbuurt in Anderlecht,

in de omgeving van het station Brussel-Zuid. Het was dan 1965. Het was een tijd waarin veel mogelijk was. De Kerk leefde van het concilie. De economie bloeide en er was werk in overvloed. Naast Italianen, Spanjaarden, Grieken en nog andere nationaliteiten, waren het vooral de Marokkanen die toen naar België kwamen en zich hier in de vroegere Jodenwijk vestigden. Deze buurt telde toen veel fabrieken: Salik, de jeansfabriek, Côte d' Or, de chocoladefabriek, Philips, elektromateriaal... Ikzelf heb bij Salik gewerkt tot de sluiting van deze fabriek. Het was de tijd van de echte vriendschappen in de buurt en op het werk. Er was de ontdekking van het arbeidsmidden.

Je bent dan naar Leuven theologie gaan studeren. Hoe was dat te combineren met je werk?

Tijdelijk was ik in Leuven. Alle weekeinden, vrije dagen en vakanties was ik in Anderlecht. Ik werkte toen deeltijds.

Als priester word je niet zomaar aanvaard in een arbeidersmidden. Pas wanneer arbeiders hun grappen aan je vertellen ben je een van hen. Toen bekend geraakte dat ik priester was, was de meest radicale anti-clericaal onder hen afwezig. Zijn eerste reactie was er een van groot ongeloof. Toen hij overtuigd was vond hij het niet erg. Ik had mijn plaats tussen hen verworven.

Nogmaals: priester-arbeider, toch wel een ongewone combinatie?

Het statuut van priester-arbeider vindt zijn oorsprong in het begin van de twintigste eeuw. Vooral in Frankrijk kende deze wijze van leven een grote bloei. Sommigen van hen waren syndicaal actief en dat leidde tot een verbod in 1959. Zij moesten kiezen. Sommigen stopten met werken of werkten deeltijds in kleinere ondernemingen, anderen verlieten de Kerk. Wij waren een soort rebellen en moesten tegenstand overwinnen. Dank zij het Vaticaans concilie in 1965 werd het priester-arbeider zijn weer erkend als een volwaardige manier van priester zijn. Gelukkig voor ons was er ook generaal-overste Pedro Arrupe die heel sociaalvoelend was, zo dat de jezuïeten weer de draad van het sociaal engagement als priester-arbeider konden opnemen.

Je woont nu al vijftig jaar in Kuregem. Is er veel veranderd?

Er is veel veranderd in de maatschappij, in de kerk en in deze buurt. Fabrieken sloten of weken uit. Werkloosheid en armoede kwamen in de plaats. Ik werd ook een werkloze. Nu ben ik met pensioen. Je zag de buurt verloederen. Migranten hadden geen stemrecht en waren politiek niet interessant. Jongeren zonder werk waren een gemakkelijke prooi voor drugdealers. Terwijl in Berlijn de muur werd afgebroken, werden hier muren opgebouwd om bewoners van sociale woningen te beschermen. De buurt werd getto, ondanks de inspanningen van buurtcomités die het tij wilden keren. Toen in

Egied Van Broeckhoven (1933-1967) die in het artikel vermeld wordt, werd geboren in Antwerpen in 1933. Zijn moeder stierf toen hij nog maar enkele dagen oud was. In 1950 trad hij in de Sociëteit. Hij viel op door zijn ongedwongenheid, zijn goed humeur en zijn non-conformisme. Zonder enige zelfverheffing was hij zich ook bewust van zijn charisma als mysticus. Vanaf 1958 hield hij een geestelijk dagboek bij waarin hij 'inzichten, verlangens en ervaringen' optekende. Vanaf 1966 werkte hij in een fabriek voor staalplaten. Bij het verplaatsen van deze platen liep het goed fout. Een stapel van deze platen kwam op Egied terecht. Hij stierf ter plaatse.

In 1966 schreef hij:
*'Brussel, die concrete mensen,
in die smerige gieterij,
onze vrienden ook,
dat alles is realiteit
en die realiteit is heilig,
want het is de enige plaats
waar God ons kan raken
en dus raakt.
Zelfs als ik kon kiezen tussen
het brandende braambos
en Brussel,
ik zou Brussel kiezen.*

Hugo Carmeliet (links) met winkelier

1997 een dealer werd neergeschoten veranderde de buurt. De muren hier werden afgebroken. Kuregem hoorde opnieuw bij Anderlecht.

Veel mensen verhuizen van hier uit. Naar betere oorden. Ook de migranten trekken weg als ze dat kunnen. Werk vinden is een probleem, maar ook een geschikte woonst. Wijzelf zijn vier keer moeten verhuizen. Het huis waar we nu wonen is niet onze echte keuze. We woonden vroeger eenvoudiger maar beter geïntegreerd. Je staat voor de keuze: dit of verhuizen. Toch blijft deze moeilijke interculturele buurt ook boeien met eigen charme en kleur. Het beste beeld daarvan krijg je op de markt van de slachthuizen die wekelijks honderdduizend bezoekers trekt. Dat komt echter niet in de media.

En de pastoraal?

In veertig jaar tijd is het aantal Nederlandstalige praktiserende gelovigen teruggelopen van een 300 tot ongeveer 25. De vier taalgemeenschappen: een Spaanse, Franse, Engelse en Nederlandse vormen een groter geheel. De komst van Afrikanen heeft de Franstalige pastoraal nieuw leven gegeven. De Latino's vervangen de Spanjaarden. Uit Nigeria

komen Engelsprekenden. Af en toe vieren we met de vier gemeenschappen samen. Dat zijn sterke momenten.

En verder?

Ik ben zowat vijftien jaar aalmoezenier geweest van een gehandicaptenwerking. Ik kijk op naar ouders van gehandicapte kinderen. Dat zijn echte heiligen. Daar voel ik me heel klein bij. En wat een levenskracht bij de gehandicapten zelf. Sommigen zitten levenslang in een rolstoel en toch houden zij zo volop van het leven. Ik zit ook in de beheerraad van een sociaal dienstencentrum voor bejaarden. Het is de bedoeling door het aanbieden van diensten zoals een sociaal restaurant, een boodschappen dienst, dat senioren zo lang mogelijk in eigen omgeving kunnen blijven. Men heeft mij ooit voorgesteld de buurt te verlaten en andere taken op mij te nemen. Deze buurt blijft voor mij 'heilige grond'. 'Naar wie zou ik anders gaan?'

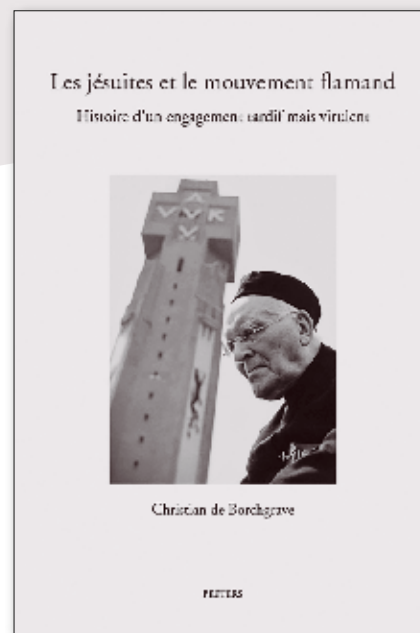
*Rudi Carmeliet in gesprek met Hugo Carmeliet
Walter Fabri SJ deed hetzelfde.
Bovenstaande tekst geeft de inhoud weer.*

Les jésuites et le mouvement flamand

door Christan de Borchgrave

Dit boek biedt een stuk geschiedenis van de Sociëteit van Jezus in België – en in het bijzonder in Vlaanderen – dat bij velen, ook bij jezuïeten, grotendeels in vergetelheid is geraakt. Het loont nochtans zeer de moeite zich opnieuw in dit verhaal te verdiepen. Binnen een wel omschreven gebied toont het ons hoe mensen vanuit een religieuze inspiratie een weg pogen te vinden voor hun apostolische inzet bij het opkomen van de Vlaamse Beweging in de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw.

Achtereenvolgens worden beschreven: de voortrekkersrol van pater Joseph Van der Moere (1791-1875) (hfst. 1), de kloof tussen de Sociëteit en de Vlaamse beweging in de negentiende eeuw (2), de taalkwestie als twistappel in de Belgische jezuïetenprovincie (3) met als belangrijkste twistpunt de vernederlandsing van de jezuïetencolleges in Vlaanderen (4), de ideologie van de jezuïeten-flaminganten (5), de verdachte resonanties tussen nationalisme en mystiek (6) en het profiel van de jezuïet-flamingant (7). In de conclusie wordt de vraag of diens ideologie verwant was met die van de 'Action Française' negatief beantwoord. Een personenregister sluit het werk af. Binnen de hier geboden ruimte is het onmogelijk alle hoofdstukken van het boek kritisch te bespreken. Daarom beperken we ons tot het zesde hoofdstuk, dat de meest uitgesproken religieuze implicaties vertoont en waarvan de volledige titel luidt: *À la croisée de la politique et de la spiritualité: L'affaire du 'faux mysticisme' dans l'entre-deux-guerres*. Tijdens het interbellum worden door de generale overste, Wladimir Ledóchowski (1866-1942), herhaaldelijk brieven naar de Franse en de Belgische jezuïetenprovincies verzonden die waarschuwen voor een 'vals mysticisme' dat onverzoenbaar is met het authentieke, ascetische karakter van de *Geestelijke Oefeningen*. De Belgische provinciaal Ferdinand Willaert (1877-1953) omschrijft dit mysticisme als: 'un développement excessif de la sensibilité au détriment des principes' (p. 110). Bij de Vlaamsgezinde jezuïeten zou dit politiek gekleurd zijn doordat hun inzet voor de Vlaamse zaak het karakter van een totale, pseudo-religieuze overgave krijgt.

Aan het begin van hetzelfde hoofdstuk (p. 87-88) stelt de auteur de vraag of de 'valse mystiek' waartegen ook de Belgische jezuïetenoversten reageren wel dezelfde is als die welke het mikpunt is van de overheid in Rome. Voor het antwoord verwijst hij naar een artikel van Joseph Van Mierlo (1878-1958), waarmee in feite zijn confrater Joseph Maréchal (1878-1944) wordt bedoeld. Dit artikel omschrijft valse mystiek als een onbegrensde toewijding aan een begrensd object. Dat sommige flaminganten onder de jezuïeten zich in die richting hebben begeven, kan moeilijk worden ontkend. Maar in hoeverre is dit mystiek gekleurde nationalisme verwant met de mystieke tendens in de Franse en Belgische Sociëteit waartegen vanuit Rome herhaaldelijk gereageerd werd? In dit laatste geval ging het om een hunker naar ruimte voor de mystieke beleving als reactie tegen een eenzijdig ascetische interpretatie van de *Geestelijke Oefeningen*. Het 'mysticisme' van de flaminganten lijkt mij niet getekend door protest tegen een overheersend ascetisme.

Ten slotte iets over de foto op het voorplat. Ze toont de hoogbejaarde pater Stracke met de IJzertoren op de achtergrond. Het aspect 'tardif' van de titel wordt zo voldoende gehonoreerd, maar 'virulent'?

Guido de Baere sj

Christan de Borchgrave, *Les jésuites et le mouvement flamand. Histoire d'un engagement tardif mais virulent*. Peeters, Leuven/Paris/Walpole (MA), 2014 (Annua Nuntia Lovanien-sia, LXVIII). 207 pp. € 47,00.

Pater Christian De Brouwer (1924 - 2013)

Christian De Brouwer werd geboren als eerste kind van Charles en Edmée De Brouwer op 21 januari 1924. Zijn vader, telg van een familie van drukkers in Brugge, verkoos een beroepsleven in de landbouwsector. Zo kwam het dat Christian geboren werd in het dorpje Amblainville, 50 km ten noorden van Parijs.

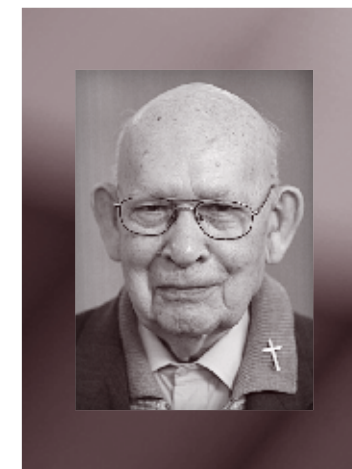

Toen Christian vijf jaar oud was, en naar school moest gaan, was het gezin terug in Brugge: lagere school bij de zusters van Sint André, de eerste jaren van de middelbare school bij de broeders Xaverianen, de latere jaren in het Sint-Lodewijkscollege. Hij was een voorbeeldige scholier, vlijtig en ernstig. Een longontsteking liet hem achter met een zwaar letsel aan de rechterlong. Toen hij zich aanmeldde bij de Trappisten bleek zijn gezondheid te zwak voor dat soort leven. In plaats daarvan trad hij in het noviciaat

van Drogen, op 7 september 1942. In 1946 werd hij naar India gezonden. Hij landde in Calcutta, toen het toneel van hevige rellen tussen Hindoes en Moslims. Daarom werd hij niet naar het Noorden, naar Ranchi, gestuurd, maar naar het Zuiden. Christian studeerde filosofie in Shembaganur, fysica in het St Josph's College van Tiruchirappally. Hij had liever plantkunde gedaan, maar dat was niet de wens van de oversten. Pas in 1956, na zijn theologiëstudie in Poona, arriveerde hij dan toch in Ranchi. In het St. Xavier's College van Ranchi was hij van 1958 tot 1985 de stille, toegewijde professor fysica en moraal. En tevens bibliothecaris, gevangenis-aalmoezenier, koorleider. Vanaf 1985 directeur van het computer centrum. Hij bekommerde zich ook om de vereniging van oud-studenten. Duizenden studenten en anderen wisten hem te vinden. Hij was een vaderfiguur. Hij overleed in Ranchi, na twee dagen in het ziekenhuis, op 28 november 2013. De afscheidseucharistie werd de volgende dag gevierd in de kathedraal.

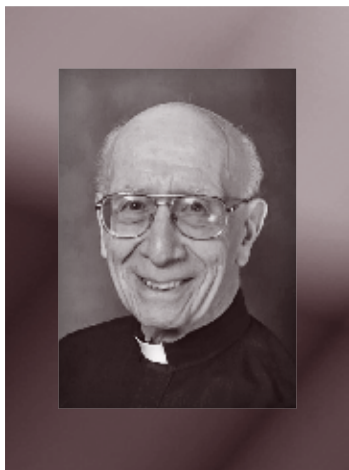
Broeder Joseph De Bock (1925 - 2014)

Joseph De Bock werd geboren op 21 januari 1925 in Beveren-Waas in een familie van landbouwers. Op de leeftijd van veertien jaar moest hij zijn familie ondersteunen. Omdat hij zijn studie had onderbroken, begon hij aan de zelfstudie

van scheikunde, elektronica en radiotechniek. Wat later heel nuttig zou blijken. Door een boek over Constant Lievens werd hij aangetrokken tot de jezuïeten en hun missiewerk in India. Maar ten gevolge van de wereldoorlog en het overlijden van zijn vader kon hij pas aan zijn noviciaat beginnen op 30 mei 1948. In India aangekomen in januari 1953 kreeg hij al gauw de taak van supervisor van het labo op het Saint Xavier's Universitair College. In 1968 werden door een aanval van tyfus en phylaria zijn gehoor en zijn geheugen aangetast. Na een medische behandeling in België kon hij terug naar zijn labo tot in juli 2008. Tot hij zich ginds niet langer echt nuttig kon maken. Want een nuttig man was hij geweest, gedurende vele jaren. Als uitstekende technicus herstelde hij radio's, microfoons, bandopnemers. Zijn labo bleef steeds operationeel. Hij kende elk voorwerp en schuwde de handenarbeid niet. Daarnaast was hij een plichtsgetrouw

religieus. Hij stond dagelijks op om 3.30. Rozenhoedje, meditatie, kosterwerk in de kapel, eucharistie. Om 7 uur was hij in zijn kamer aan het werk en van 8 uur tot 18 uur in het labo, jaar in jaar uit, trouw, nauwgezet. Terug naar België, in Heverlee, zag men hem zoals hij was in Ranchi Op zijn tafel stond, als steun voor zijn falend geheugen, een agenda met de diensten die hij wilde bewijzen aan zijn medebroeders. In de nacht van 17-18 oktober 2014 werd hij met hevige pijn en hoge koorts opgenomen in het ziekenhuis. Zeven dagen later is hij daar vredig ontslapen.

Pater Jef Boel
(1927 – 2014)

Jef Boel werd geboren in Schelle op 8 augustus 1927 als jongste in een gezin met zes kinderen. Hij liep college in Waregem en trad in het noviciaat van Drongen in 1946. Bij zijn intrede speelde bij hem eerst de gedachte leraar te worden aan

een van de jezuïetencolleges. Maar al vroeg voelde hij de roeping opkomen om zich in te zetten voor de missie in India. Naar India gaan betekende toen nooit meer terugkomen en de dierbaren thuis nooit meer terugzien. Na enkele jaren geschiedenis studeren in Wépion en Leuven en na de gebruikelijke studie filosofie ook in Leuven, waagde hij de grote sprong. Hij was 28 toen hij in augustus 1955 aankwam in Ranchi. Na zijn theologie in Poona (1956-1960) vatte hij de studie sociologie aan met de bedoeling zich te voegen bij de staf van het Indian Social Institute in Delhi, een onderzoeksinstelling die door de jezuïeten van India gesticht was om de sociale leer van de Kerk toe te passen in een land dat onderhevig was aan sterke sociaaleconomische en culturele veranderingen. Waarnemers meenden toen dat India op het punt stond om het pad naar het communisme in te slaan. Die katholieke instelling moest bijdragen tot het kiezen van een andere weg, een democratische samenleving. Daarom wilde hij een doctoraat behalen. Hij studeerde in Delhi, de VS en Amsterdam. Terugkeren naar India bleek echter moeilijk. Ook in Pakistan was hij, na vier jaren, niet meer welkom. Hem werd een visum geweigerd als "persona non grata", naar verluidt omdat hij voor zijn veldonderzoek mensen van de laagste klassen interviewde en omdat die interviews een opruiend effect zouden hebben gehad. Dat moet voor hem een

zware tegenslag geweest zijn. Hij pakte zijn koffers, werkte één jaar als minister in Heverlee en vertrok in 1977 naar de VS, richting Chicago. Een jaar later werd hij lid van de pastorale staf van de Loyola University of Chicago en in 1989 pastor in de Medical School van die universiteit, een hoog gediplomeerde pastor, zonder naar eigen zeggen enige kennis van medische aangelegenheden. Het voorgaande geeft slechts een zeer onvolledig overzicht van zijn komen en gaan in de Amerikaanse jezuïetenprovincies van Chicago en Detroit. Hij is pastoraal werkzaam geweest in Berkley (Michigan), Cincinnati (Ohio), Lexington (Kentucky) en natuurlijk ook in diverse plaatsen in en rond Chicago. Op de leeftijd van 66 jaar aanvaardde hij bovendien een zending naar Afrika waar hij van 1993 tot 2001 werkte in het retraitehuis Mwangaza in Nairobi en zich ontpopte tot een veelgevraagd biechtvader en retraitebegeleider. Hij was werkelijk een veelzijdige en beweeglijke man. Zijn confraters waardeerden hem als zachtaardig en rustig, meer geneigd om te luisteren dan om te praten. In 2008 verhuisde hij naar het verzorgingstehuis Colombière Center in Clarkston, Michigan, waar hij voor zijn medebroeders zorgzaam aanwezig was totdat hij zelf zorg nodig had. Hij overleed er op 5 april 2014. Zijn lichaam schonk hij aan de wetenschap, beschikbaar tot op het einde.

Pater Jan Daeleman
(1922 – 2014)

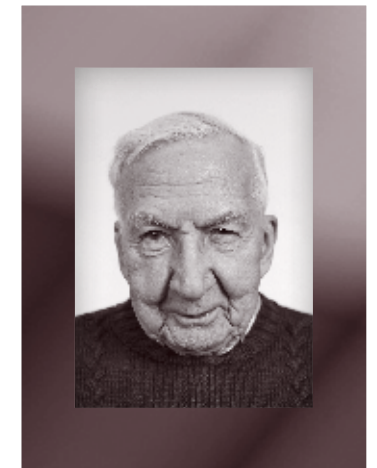
Jan Daeleman werd geboren in Turnhout op 5 mei 1922. Zijn vader verkoos zijn zoon naar het Sint-Jozefcollege te sturen. Meteen na het voltooien van zijn Grieks-Latijnse humaniora trad Jan op 7 september 1939 in de sociëteit. Na zijn filosofiestudies werd hij leraar en surveillant in de colleges van Turnhout en Borgerhout, waarna hij voor zijn theologie naar Leuven werd gezonden. Daar werd hij priester gewijd op 24 augustus 1952. Wat daarop volgde was minder gebruikelijk. Jan wierp zich op de studie van Afrikaanse talen en Linguïstiek. Hij promoveerde met een proefschrift over het Kikongo van de streek rond Kisantu. Zoals vele Afrikaanse talen is dit een toontaal. Jan heeft in zijn doctoraatssthesis aan de KULeuven (1966) die wisseling van hoge en lage tonen beschreven. Na zijn doctoraat werd Jan hoogleraar aan de Universiteit van Lovanium in Kinshasa (1967-1971)

en later aan de universiteit van Lubumbashi (1971-1981). Zijn positie aan die universiteiten was echter wankel, afhankelijk als ze was van financiering door de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Aan de Katholieke Universiteit van Leuven werd hij even professor in de Afrikaanse linguïstiek (1981-1983). Wat doet een hoog gespecialiseerd onderzoeker als zijn deskundigheid niet meer beantwoordt aan een "reële vraag"? Zal hij in het spreekwoordelijke 'zwarte gat' vallen? Niet zo Jan Daeleman. Van dan af begon hij zich toe te leggen op het begeleiden van de geestelijke oefeningen. Over zijn religieuze bezieling, over de persoonlijke begeleiding en over de retraites die hij gaf, bestaan er vele getuigenissen. Jan liep echter niet te koop met wat hem als religieus bezielde. Wat bij hem opviel in Heverlee was zijn trouw in het voorgaan tijdens de avondeucharistie in de poortkapel. Vanaf 2012 was hij aan verzorging toe. Zachtjes is hij van ons weggeleden, op 12 december 2014.

Pater Louis Sterkens
(1920 – 2014)

Louis Sterkens werd geboren in Sint Lenaerts op 14 april 1920. In het Sint-Jozefcollege van Turnhout voltooide hij de Grieks-Latijnse humaniora in juli 1939. Op 7 september trad in de Sociëteit van Jezus. Hij studeerde filosofie in de Waalse provincie en theologie in Maastricht. Hij werd er priester gewijd op 22 augustus

1951. De eerste jaren van zijn apostolisch leven besteedde hij aan collegewerk: in Gent, in Borgerhout, in Turnhout. Vanaf 1965 begon hij zich in Turnhout echter meer te wijden aan de parochiepastoraal. Van de Pinksterkerk in Turnhout werd hij de eerste pastoor. Het was een bloeiende parochie.

Hij wilde het geloof van zijn parochianen vooral dienen door hun inzicht te geven in de Schrift. Voor zijn preken deed hij geen beroep op enig oratorisch kneepje, enkel op zijn geduldig verworven kennis van de Bijbel. Hij schreef ze volledig uit en las ze eenvoudig voor. Om die te beluisteren kwamen mensen ook van elders. In 1985 stapte Louis over naar het bezinningscentrum van Godsheide bij Hasselt. Hij ontving er vele zoekers. Zijn Bijbelse inzichten kon hij nu nog overvloediger meedelen in recollecties, bezinningsweekends, retraites. Hij kon luisteren tot de andere uitgesproken was, zonder dadelijk zijn eigen ziens-

wijze op te dringen. Zo was hij ook in zijn gemeenschap: rustig en rustgevend te midden van zijn medebroeders, met veel zin voor zachte humor.

Op zijn tachtigste, in 2000, vroeg hij om naar Heverlee te gaan. Ook daar ontving hij nog vele zoekers. De grote waardering die hij genoot, dankte hij aan zijn bescheiden en minzame omgang. Van hem niet één onvertogen woord over een medebroeder. Zo is hij stilaan naar zijn Heer en God toegegaan. Enkele weken voor zijn overlijden, op 16 december 2014, had hij aan zijn overste gezegd: "Ik ben er klaar voor".

**Broeder
Marcel Van Akoleijen**
(1928 - 2014)

Marcel Van Akoleijen werd geboren in een landbouwersgezin in Sint-Gillis-Dendermonde op 19 februari 1928 als zesde van negen kinderen. Hij liep lagere school in Sint-Gillis en werd houtbewerker vanaf zijn

vijftiende en polierbewerker toen hij twintig was. Marcel Van Akoleijen werd al heel vroeg een enthousiaste kajotter en zelfs een leidende figuur van de beweging in het Dendermondse. Zo kwam hij in de jaren 50 in contact met René De Wit, "de rode jezuïet". Bij hem ontdekte Marcel zijn roeping.

Op 15 november 1955 trok hij naar Drogenen voor zijn postulaat. Zes maanden later trad hij in de Sociëteit, op 15 mei 1956. We mogen zeggen dat Marcel daar ook zijn levensroeping heeft ontdekt, namelijk de zorg voor de zieken en voor de ouderen. Marcel volgde avondschool voor verpleging en stond overdag in volle praktijk. In Drogenen richtte hij een ziekenboeg in, was een tijdje minister, zorgde voor het linnen. Na enkele jaren was hij de spil waar alles om draaide bij de ouderenzorg.

Na 23 jaar Drogenen verhuisde Marcel in september 1979 naar Heverlee om daar de ouderen bij te staan. Ouderenzorg is een werk van toewijding en geduld. Marcel bracht dag en nacht door op het ziekenkwartier. Zijn aandacht voor de zorgbehoevenden, zijn humor, zijn menselijkheid, ze staan beschreven in alle getuigenissen over Broeder Marcel. Hij omringde zich met toegewijde en deskundige medewerkers en ontplooidde zelf een breed gamma van activiteiten.

Lange tijd hebben zijn huisgenoten gedacht dat de tijd op hem geen vat zou hebben. Een ernstige ziekte, de dood van zijn jongste zus vielen hem echter zwaar. Hij die voorheen

iemand met een kwinkslag kon opbeuren, trok zich meer en meer terug in zijn kamer. Hij die graag op bedevaart ging naar Beauraing, beëindigde zijn laatste bedevaartstocht op 20 december 2014.

Pater Klaas Appel
(1923 - 2015)

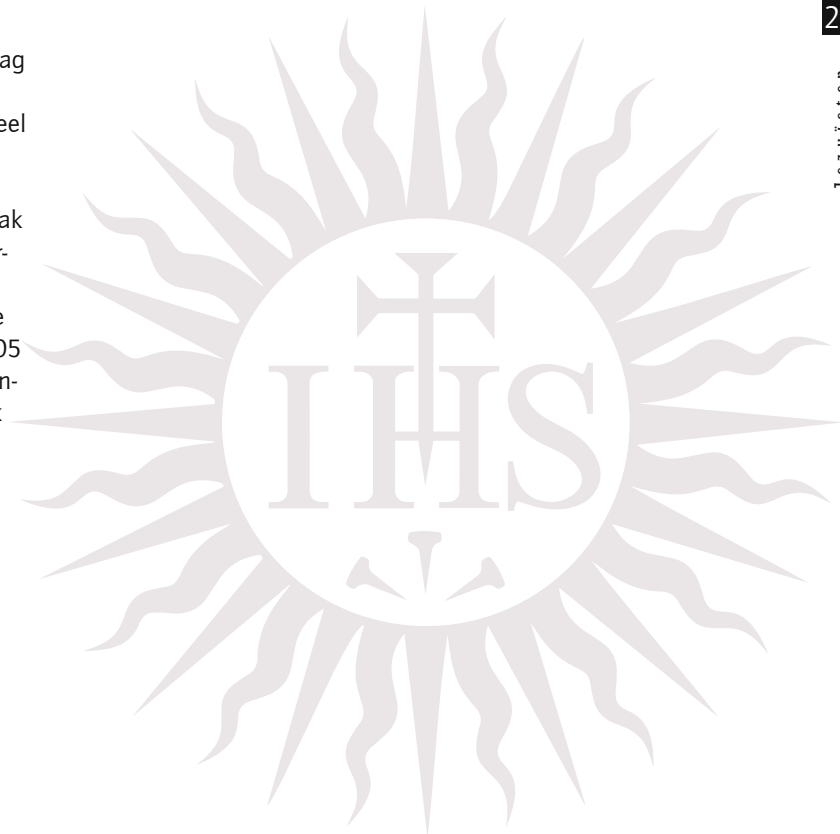
Klaas Appel werd op 22 augustus 1923 geboren te Spanbroek, gelegen op een zeer oude, hoge zandwal in West Friesland. Hij volgde enkele jaren middelbare school aan het Bernarduscollege van de Trappisten van de Abdij Lilbosch in Echt, met wie hij zijn leven lang een hechte band bleef onderhouden. Hij maakte de school af in Alkmaar, eerst Gymnasium B en vervolgens A. Vanwege de oorlog moest hij daarna onderduiken in een verbouwde kippenschuur. Na de oorlog startte hij een studie medicijnen in Amsterdam en werd lid van de Studentenvereniging Sanctus Thomas Aquinas, waarvan hij vice-praes

werd. Na zijn kandidaatsexamen besloot hij in 1948 in te treden bij de jezuïeten. Hij studeerde met veel belangstelling filosofie en theologie, en werd op zijn verjaardag in 1957 priester gewijd. Na zijn wijding kreeg hij de opdracht zich te specialiseren in de oecumene, en hij deed daartoe aanvullende studies in Nijmegen en Rome. Hij promoveerde tot doctor in de theologie met een belangrijk proefschrift over de omvang en het gezag van de canon van de Heilige Schrift. Daarna doceerde hij enkele jaren oecumene en Heilige Schrift aan de Gonzaga University en de Saint Louis University, beiden in de Verenigde Staten. Hij vond zijn Amerikaanse jaren buitengewoon interessant, maar bleef cultureel gesproken een Europeaan. Hij keerde in 1971 graag naar Nederland terug.

Toen kreeg zijn leven een geheel andere wending. Hij werd gevraagd om provinciebibliothecaris te worden, met als taak de grote bibliotheken die hoorden bij de opgeheven studiehuisen en colleges een nieuwe bestemming te geven. Tot 2005 heeft hij zich met grote deskundigheid en trouw aan die taak

gewijd. Hij voerde onderhandelingen met de Staat der Nederlanden en slaagde erin grote collecties onder te brengen in universiteitsbibliotheken. Hij schonk ook grote hoeveelheden boeken aan priesterseminaries in Kroatië, Litouwen en Zuid-Korea. Ondertussen bouwde hij in het Berchmanianum een centrale provinciebibliotheek op. Op het eind van zijn leven moest deze statige lange man, die in zijn jonge jaren een uitstekende sportsman was, veel inleveren. Hij werd een schuifelende kromme man, en hij kon zich alleen nog maar met een rolstoel verplaatsen. Hij kon niet langer zelf piano en klarinet

spelen, maar zijn liefde voor klassieke muziek bleef onverminderd tot de laatste dag. Klaas was een trouw man. Hij bleef trouw aan zijn idealen en aan zijn roeping, trouw aan de taken die hem werden opgelegd of die hij zichzelf had gesteld, trouw aan de vrienden van zijn jeugd. Als hij eenmaal besloten had dat iemand of iets belangrijk was, dan bleef dat ook zo. Op 29 januari, rond het middaguur, stierf hij ten gevolge van een longontsteking.

Jos Moons in Amsterdam

Mijn 'jezuïet in opleiding' bestaan wordt bepaald door het voorbereiden van een proefschrift. Mocht men mij een titel geven – hetgeen een jezuïet idealiter vermijdt – dan is dat in Nederland 'promovendus' en in Vlaanderen 'doctorandus'. In beide gevallen betekent de 'uitgang' van het woord dat er nog iets moet gebeuren, verder geraken (promovere) respectievelijk een doctoraat maken (doctorare).

Er moet inderdaad nog het nodige gebeuren. Bijvoorbeeld leren schrijven... Pardon, denkt u, moet je nog leren schrijven? Toch is het zo. Vorige jaar heeft Henk Witte, mijn eerste begeleider, herhaaldelijk en tot vervelens geroepen dat ik beter moest schrijven. Waar staat de vraag waar je antwoord op geeft?, zei hij dan. Ik had de neiging gewoon te vertellen wat ik wilde zeggen. Nee, je geeft in een proefschrift

antwoord op een vraag. En daarmee ben je er nog niet: wat heeft die vraag te maken met de hoofdvraag? Of is het een 'darling', iets wat je graag zegt, maar wat niet met de hoofdvraag te maken heeft? Vervolgens is tweede aspect van beter schrijven dat het er niet om gaat dat ikzelf het begrijp, maar dat de lezer het begrijpt. Dat klinkt eenvoudiger dan het is! Het gaat erom heel kleine stapjes te zetten, die allemaal op elkaar aansluiten. Die kleine stapjes zijn zo klein als de delen van een zin. De tweede zin moet op de eerste aansluiten, en de derde moet daaruit voortvloeien. Het moet één vloeiende beweging worden, waarin de lezer ongemerkt meegenomen wordt. En datzelfde bovendien van paragraaf naar paragraaf, en van hoofdstuk naar hoofdstuk. Bij ons in huis roep ik af en toe dan ook dat het schrijven van een proefschrift een school in nederigheid is. Je moet voortdurend onder ogen zien dat een tekst waar je best tevreden over was in feite nog op allerlei manieren verbeterd kan, moet worden. Zoals op het niveau van vraagstelling en van presentatie. En dan hebben we nog niet over de inhoud gesproken...!

Hoewel nederigheid – eerlijk is eerlijk – wel eens onaangenaam is ben ik toch vooral heel gelukkig. Ik merk dat ik dingen leer en vaardigheden op doe. Wat een voorrecht! Mijn gereedschapskist wordt steeds rijker uitgerust met wat Ignatius 'natuurlijke middelen' noemt. Die natuurlijke middelen zijn natuurlijk niet zo zuiver als de bovennatuurlijke middelen, de genade dus, maar helderheid in denken en schrijven kunnen wel degelijk bijdragen aan het opbouwen van Gods koninkrijk. Tot eer van God en welzijn van mensen.

Door de opleiding die ik ontvang hoop ik dan ook bij te dragen aan de kerk. De kerk verleent vele diensten, zoals de dienst van de diaconie, de liturgie, het pastoraat. Mijn bijdrage versta ik als het bijdragen aan de 'dienst van het denken'. Ik schrijf daarom regelmatig voor ons webmagazine Ignis en voor een katholiek familieblad, ik preek af en toe in de Krijtberg, en af en toe doe ik voordrachten. En wie weet wat de toekomst nog brengen zal...

Jos Moons SJ

Digitale 40-dagenretraite

'Eeuwig duurt zijn trouw'

We nodigen je uit om deel te nemen aan de 40-dagenretraite 'eeuwig duurt zijn trouw'. Inschrijven kan door je e-mailadres door te geven op www.ignatiaansbidden.org. Je ontvangt dan elke dag van de 40-dagentijd een mail met gebedsmateriaal, vertrekend van steeds een andere Bijbeltekst. Aan jou om dagelijks wat tijd uit trekken voor gebed; thuis, in de stilte van de morgen of onderweg, op de trein, in een kerkje. De teksten van 'Eeuwig duurt zijn trouw' zijn geschreven door Piet van Breemen SJ en Hans van Leeuwen SJ en zijn ignatiaans geïnspireerd. Maar hierbij blijft het niet. God komt onze wereld niet enkel via het scherm binnen. Het is erg verrijkend om je ervaringen met anderen te delen. Op verschillende plaatsen in Nederland en Vlaanderen worden uitwisselingsgroepjes georganiseerd waar mensen in levende lijve samenkomen. Zo vormen we op een kleinschalige maar concrete en authentieke manier Kerk. In de Oude Abdij Drongen zijn er twee uitwisselingsgroepjes voorzien ofwel op donderdagavond tussen 20 en 21.30 uur. Ofwel op vrijdagvoormiddag van 10 tot 11.15 uur. Data: donderdagen 26 februari en 5, 12, 19 en 26 maart 2015 van 20 tot 21.30 uur. Vrijdagen 27 februari en 6, 13, 20 en 27 maart 2015 van 10 tot 11.15 uur. Inschrijven voor de uitwisselingsgroepjes: info@oudeabdij.be Kosten: vrije bijdrage

OUDE ABDIJ DRONGEN

Godsontmoeting literair

Ash-Wednesday van T.S.Eliot
Ash-Wednesday (1929) is het tweede grote gedicht van T.S. Eliot geschreven na *The Waste Land* (1922) en voor *Four Quartets* (1944).

Ofschoon het gedicht Eliots meest persoonlijke en intieme overwegingen verwoordt, is het dankzij zijn poëtisch gehalte voor elke aandachtige lezer inleefbaar en invoelbaar:

*'Omdat ik niet hoop dat ik terug zal keren
laat deze woorden rekenschap geven
voor wat gedaan is en nu afgedaan.'*

Inleider: Hugo Roeffaers SJ, emeritus hoogleraar Engelse literatuur Universiteit Antwerpen, overste van de jezuïeten in Brugge.

Data: dinsdagen 3 en 17 maart 2015 van 20 tot 21.30 uur

Kosten: € 7,00 per avond
Oude Abdij Drongen
Drongenplein 26-27
9031 DRONGEN
09.226 52 26
info@oudeabdij.be

Je bent priester-arbeider geweest?

In 1965 had ik het geluk te kunnen aansluiten bij twee medebroeders priester-arbeiders. Een van hen was Egied Van Broeckhoven. Wij vestigden ons in een arme migrantenbuurt in Anderlecht, in de omgeving van het station Brussel-Zuid. Het was dan 1965. Het was een tijd waarin veel mogelijk was. De Kerk leefde van het concilie. De economie bloeide en er was werk in overvloed. Naast Italianen, Spanjaarden, Grieken en nog andere nationaliteiten, waren het vooral de Marokkanen die toen naar België kwamen en zich hier in de vroegere Jodenwijk vestigden. Deze buurt telde toen veel fabrieken: Salik, de jeans-fabriek, Côte d' Or, de chocoladefabriek, Philips, elektromateriaal. Ikzelf heb bij Salik gewerkt tot de sluiting van deze fabriek. Het was de tijd van de echte vriendschappen in de buurt en op het werk.

Hugo Carmeliet SJ

Jezuieten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.